

Ifous yttrande över Skolkommisionens slutbetänkande, Samling för skolan, SOU 2017:53

Diarienummer: U2017/1967/S

Till
Utbildningsdepartementet

Inledning

Ifous, Innovation forskning och utveckling i skola och förskola, är ett fristående, icke-vinstutdelande forskningsinstitut vars verksamhet finansieras av sina medlemmar, de flesta skolhuvudmän. Ifous har i dag ca 140 medlemmar. Ifous identifierar behov av, driver och sprider forskning och utveckling utgående från skolprofessionernas behov. För närvarande driver Ifous fem FoU-program där totalt nästan tusen lärare, rektorer och skolchefer arbetar tillsammans med forskare för att utveckla sin undervisning.

Ifous är inte officiell remissinstans men vi vill mot bakgrund av vår erfarenhet av forsknings- och utvecklingsarbete (FoU), samverkan och spridning inlämna våra synpunkter. Vårt inspel berör de frågor i betänkandet som har bäring på vår verksamhet. Det gäller framförallt förslagen som syftar till stärkt huvudmannaskap genom statligt stöd och samverkan samt lärares och skolledares professionella utveckling.

Sammanfattning av Ifous synpunkter

Ifous instämmer i Skolkommisionens problembeskrivning och ställer sig bakom flera av de förslag som presenteras, men vill särskilt och kommentera några:

- Ifous välkomnar förslagen om stärkt forskningskapacitet men hyser vissa farhågor gällande inrättandet av excellenta centra.
- Ifous uppmanar regeringen att öppna upp för olika former för FoU-samverkan, där lärare och skolledare tillsammans med forskare utvecklar verksamhet och profession. Ifous vill särskilt peka på vikten av att inte sätta upp hinder för sådan samverkan som sker på initiativ från skolhuvudmännen utan i stället ta tillvara erfarenheterna från de samverkansmodeller som redan finns och pågår i detta nu.
- Ifous ställer sig inte bakom förslaget om en statlig skolmyndighet med närvaro på regional nivå för att stärka och stödja skolhuvudmännen.
- Ifous delar bedömningen att lärare och skolledare bör ges möjlighet till en vetenskapligt grundad professionsutveckling men ifrågasätter förslaget om en statlig nationell funktion för lärar- och skolledarutveckling.

Nedan beskrivs mer utförligt bakgrunden till våra ställningstaganden.

Avsnitt 5.3 Stärkt forskningskapacitet för att möta skolans och lärarutbildningarnas behov

För att Skollagens krav på utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ska kunna bli verklighet krävs att de som arbetar i skolan har ett vetenskapligt förhållningssätt och forskningsbaserad kunskap om undervisning och lärande. Det förutsätter att det finns forskningsresultat som är relevanta för det dagliga arbetet i skolan. Avsaknaden av sådan praktisknära forskning inom utbildningsområdet har påtalats av många. Ifous instämmer därför i Skolkommissionens bedömning att forskning om och i skola och undervisning behöver förstärkas, men det räcker inte. Forskningsresultat och forskningsbaserad kunskap måste också nå fram, tas om hand, och bearbetas av lärare och skolledare – d.v.s. det måste också finnas möjlighet att *bygga och utveckla* praktik på den vetenskapliga grunden. För att detta ska komma till stånd krävs samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten, mellan lärare och forskare. Det behövs också mer av samarbete mellan skolhuvudmän som arbetar med samma slags utmaningar och de behöver kunna samverka med de forskare som är bäst lämpade för den aktuella frågan – oavsett var i landet de befinner sig.

I det sammanhanget hyser Ifous vissa farhågor när det gäller Skolkommissionens förslag till system för praktisknära forskning via så kallade excellenta centra. Risken är att forskningsresurser och kunskapsutveckling begränsas till enbart dessa centra. Det behövs också möjligheter för andra än forskare knutna till ett lärosäte att söka och få medel för forskning och utveckling i verksamheten. Även forskarutbildade lärare bör kunna söka medel för praktisknära forskning inom ramen för ett lektorsuppdrag på en skola, eller hos en skolhuvudman. På så sätt skapas en forskningsmiljö inne i den verksamhet som ska beforskas och utvecklas i stället för på lärosätet. Därmed ökar chansen att forskningen sker utifrån professionens behov snarare än lärosätets.

En kompletterande väg att gå för att stimulera verksamhetsutveckling är att låta andra lämpliga aktörer bli medelsförvaltare. Ytterligare en är att ge stöd till branschforskningsinstitut som är vanligt förekommande inom andra sakområden och som syftar till att stimulera tillämpad forskning och forskningssamverkan. Vi vill i detta sammanhang uppmärksamma regeringen på att det redan i dag finns exempel på framgångsrik FoU-samverkan, t.ex. inom ramen för Ifous som är ett sådant branschforskningsinstitut där branschföreträdare (skolhuvudmän) själv har gått samman med målet att tillsammans med akademien stärka FoU-arbetet inom den egna branschen (skolverksamheten). För en effektiv och innovativ samverkan är det ofta en fördel för såväl profession som lärosäte att ta stöd av en intermediär som Ifous för att koordinera och administrera arbetet. Vi menar att det är viktigt att inte begränsa möjligheterna att bedriva samverkan i flera olika former, med olika aktörer, och inte heller utrymmet att prova och utvärdera nya modeller.

Avsnitt 4.1 En statlig skolmyndighet med närvaro på regional nivå för att stärka och stödja skolhuvudmännen

Ifous instämmer i Skolkommissionens önskan om ett stärkt huvudmannaskap. Den bristande likvärdigheten och det faktum att det råder stora skillnader mellan skolhuvudmän när det gäller förmågan att driva och utveckla skolan går inte att negligera. Skolkommissionens förslag om en nationell myndighet som har till uppdrag att stödja och stärka huvudmännen är dock inte rätt väg att gå och Ifous ställer sig därför inte bakom detta förslag. Att staten via sina skolmyndigheter har en regional närvaro för att genomföra sina normerande,

granskande och utvärderande uppgifter är inget som Ifous motsätter sig men däremot ifrågasätter vi statlig styrning som medel för ökat ansvarstagande och utveckling på lokal nivå. Så länge ansvaret för skolan är delegerat till skolhuvudmännen bör inte staten gå in och försvaga incitamenten för huvudmännen att ta detta ansvar. Detta gäller särskilt för det som är kärnan i skolhuvudmännens uppdrag, nämligen att utveckla skolan. En statlig utvecklingsmyndighet riskerar också att ytterligare förstärka de otydligheter i roller och ansvar som redan råder. Det som i stället behövs är en renodling av ansvarsförhållande där staten fokuserar på det som endast staten kan ta ansvar för, d.v.s. lagstiftning, styrning, normering, uppföljning och kontroll, och skolhuvudmännen och professionen ges autonomi, befogenheter och andra förutsättningar för att driva och utveckla skolan.

Avsnitt 6.1 Inrättande av en nationell funktion för lärar- och skolledarutveckling

Ifous ställer sig inte heller bakom förslaget om en nationell funktion för lärares och skolledares professionsutveckling. Det är inte en statlig myndighet som ska ha ansvaret för en vetenskapligt grundad professionsutveckling. Det bör i stället ligga på akademien och professionen tillsammans inom ramen för grundutbildning och forskning, så som är fallet inom andra professionsområden. Genom att inrätta ett system för professions- och kompetensutveckling som ligger vid sidan av lärosäten och lärarutbildningar skapas en otydlighet i struktur och ansvarsfördelning. En annan väg att gå är att stärka den vetenskapliga grunden i lärarutbildningarna. Tillsammans med resurser för praktisk forskning skulle det kunna utgöra en grund för lärarutbildningens utveckling inbegripet program för professions- och kompetensutveckling.

För att säkerställa att den kontinuerliga professions- och kompetensutvecklingen utgår från de reella behov som lärare och skolledare har för att klara den dagliga undervisningspraktiken och för att undvika att "makten över kompetensutvecklingen" enbart hamnar hos lärosäten och forskningsfinansierare krävs dialog och samverkan. Ifous instämmer därför i Skolkommissionens bedömning att samarbetet mellan profession/skolhuvudmän och lärosäten behöver utvecklas och intensifieras. Vi vill även i detta sammanhang uppmärksamma regeringen på den samverkan som redan idag pågår inom ramen för Ifous långsiktiga FoU-arbete.

Stockholm den 29 augusti 2017

Marie-Hélène Ahnberg
Vd Ifous